

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ'NDE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI EĞİTİMİ

İTÜ Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü (*)
Sunan: Nuran ZEREN, Doç. Dr.

I. İTÜ'DE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

İlk kuruluşu 1773 yılında Haliç'te eğitime başlayan Askeri Mühendishane'ye kadar uzanan İstanbul Teknik Üniversitesi'nde mühendislik mimarlık eğitimi içinde şehircilik konularına yer verilmesi, bir anlamda şehircilik öğreniminin başlangıcı, 1940 lı yıllara dayanır (1).

1789 da Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, 1795 de Mühendishane-i Berri-i Hümayun adları ile askeri mimar-mühendis eğitimini sürdüren okul daha sonra, 1884 yılında, sivil mimar ve mühendislerin yetiştirildiği Hendese-i Mülkiye Mektebi'ne dönüşmüş, 1909 yılında Mühendis Mekteb-i Ali'si adını almış ve eğitim programında inşaat ve mimarlık tek meslek olarak kabul edilmiştir (2).

(*)Prof.Dr.Yücel Ünal, Prof.Dr.Cengiz Giritlioğlu, Doç.Dr.Nuran Zeren, Doç.Dr.Güliden Erkut

1928 yılında Yüksek Mühendis Mektebi adını alan okulda öğrenim yol, demiryolu su işleri ve inşaat-mimarlık şubelerine ayrılarak sürdürülmüş, üç yıllık bir ortak öğrenimden sonra öğrenciler kura ile uzmanlık şubelerine bölünmüştür.

1931 yılında ilk mezunlarını veren Mimarlık Şubesi'nde 1936 yılında ortak öğrenim süresi üç yıldan iki yıla indirilmiş ve mimarlık uzmanlığı ayırımı özel sınavla yapılmaya başlanmıştır.

1940 yılında Mimarlık Şubesi'nin ders programı ortak öğrenimden tamamen ayrılarak birinci sınıftan başlayan altı yıllık mimarlık eğitimi programı uygulamaya konmuş ve bu programda daha önce çeşitli dersler içinde değinilen şehircilik konularına ders ve uygulamalar içinde özel yer verilmiştir.

1944 yılında Yüksek Mühendis Mektebi, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülence altı yıllık öğretim süresi beş yıla (on yarıyla) indirilmiştir. Yüksek Mühendis Mektebi içindeki Mimarlık Şubesi de İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki Mimarlık Fakültesi'ni oluşturmuştur. Yeni kurulan Mimarlık Fakültesi'nde Alman Hoca Ord. Prof. Dr. Gustav Olsner başkanlığındaki Şehircilik Kürsüsü de mimarlık öğrenimi içinde ders ve uygulama grubu olarak özel yer almıştır.

1955-1960 yılları arasındaki çalışmalarla eğitim ve öğretim programı yeniden düzenlenen Mimarlık Fakültesi'nde uzmanlık alanları belirlenmeye çalışılmış, 1973 yılında beş anabilim dalı içinde on üç kürsü kurulmuştur. Mimarlık Fakültesi'nin beş anabilim dalından birini oluşturan Şehircilik Kürsüsü içinde de uzmanlık alanları ayrılmış ve tek Şehircilik Kürsüsü, Planlama Teori ve Metodu Kürsüsü, Şehirselle Bölgeler ve Ulaşım Kürsüsü, Şehirselle Tasarım ve Şehir Yenileme Kürsüsü olarak üç kürsü haline getirilmiş, Mimarlık Fakültesi programı içindeki şehircilik ders ve uygulamaları geliştirilmiştir.

1969 yılına kadar, Mimarlık Fakültesi içinde, mimarlık öğrencilerine şehircilik bilgileri veren Şehircilik Kürsüsü, uzun süren çalışmalardan sonra, Şehircilik bilim dalında uzman yetiştirmek, çeşitli toplantılarla bilgi birikimi sağlamak, şehircilikle ilgili her türlü araştırma ve çalışmalar yapabilmek amacıyla Şehircilik Enstitüsü'nü kurmuştur.

1969-1970 öğretim yılından itibaren Mühendislik Mimarlık Lisans (MML) ve Mühendislik Mimarlık Lisans Sonrası (MMLS) olmak üzere iki kademeli eğitime geçen İstanbul Teknik Üniversitesi'nde. 1974-1975 öğretim yılında beş yıllık mimarlık eğitiminden sonra, Konut, Restorasyon, Yapı ve Yapım Sistemleri, Fiziksel Çevre Kontrolü, Endüstrileşmiş Bina Tasarımı ve Şehircilik dallarında iki yıllık lisans sonrası öğretime başlanmıştır.

1974-1975 öğretim yılından başlayarak Mimarlık Fakültesi'nde beş yıl (on yarıyıl) olan lisans eğitimi dört yıla (sekiz yarıyıl) indirilmiş ve dört yıl (sekiz yarıyıl) lisans ve iki yıl (dört yarıyıl) yüksek lisans eğitime geçilmiştir. Yeni düzenlemeye bağlı olarak lisans programındaki şehircilik ders ve uygulamaları önemli ölçüde azaltılmıştır.

Öte yandan 1953 yılında İTÜ'ye bağlı bir yüksekokul olarak kurulan İTÜ Teknik Okulu, 1973 yılında yapılan bir düzenleme ile İTÜ'ye bağlı paralel öğrenimin yapıldığı İTÜ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi'ne dönüştürülmüş ve bu fakülte içinde yer alan Mimarlık Bölümü'nde İTÜ Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri tarafından da desteklenen bir şehircilik kürsüsü kurulmuştur.

1982 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile İTÜ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi içindeki fakültelerin ilgili İTÜ fakülteleri ile birleşmesi kararı sonucu, İTÜ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi içinde yer alan Maçka Mimarlık Fakültesi ile Taşkıışla'daki İTÜ Mimarlık Fakültesi birleştirilmiş ve İTÜ içindeki şehircilik kadrosu bütünleştirilmiştir.

1982 yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kurumu Kanunu gereğince akademik teşkilatı yeniden düzenlenen Mimarlık Fakültesi'nin içindeki iki bölümden birini oluşturan ve Şehircilik ve Bölge Planlaması olmak üzere iki anabilim dalı bulunan Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü 1983-1984 öğretim yılında Şehir ve Bölge Planlaması Lisans Eğitimi'ne başlamış ve 1987 yılında ilk şehir plancısı mezunlarını vermiştir.

Yine 1982 yılında 2547 sayılı Kanu'nun yürürlüğe girmesi ile 1974-1975 öğretim yılından itibaren Mimarlık Fakültesi'ne bağlı olarak sürdürülen yüksek lisans eğitimi, 1983-1984 öğretim yılından başlayarak Mimarlık ve Şehircilik Anabilim Dalı başlığı altında İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne, 1985-1986 öğretim yılından sonra da İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü'ne bağlanmıştır.

1988-1989 öğretim yılına kadar Şehircilik adı altında tek program olarak sürdürülen yüksek lisans programı İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı içinde Şehir Planlama, Şehirsel Tasarım, Bölge Planlama, Peyzaj Planlama olmak üzere dört uzmanlık programı haline getirilmiş ve şehir bölge planlaması ve mimarlık mezunları dışındaki ilgili disiplinlerden de öğrenci başvuruları kabul edilmeye başlanmıştır.

Bugün İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü on profesör, üç doçent, üç yardımcı doçent ve sekiz araştırma görevlisinden oluşan akademik kadrosu ile Mimarlık Bölümü'nde şehircilik ders ve uygulamalarını, şehircilik lisans eğitimi ve Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı içindeki dört programda (Şehir Planlama, Şehirsel Tasarım, Bölge Planlama ve Peyzaj Planlama) yüksek lisans ve doktora öğretimini ilgili disiplinlerden diğer öğretim üyelerinin de katkıları ile sürdürmektedir.

II. İTÜ'DE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI EĞİTİMİ PROGRAMLARI

İTÜ'de önceleri yalnız lisans düzeyindeki mimarlık öğrencilerine şehircilik dersleri verilirken 1974-1975 ders yılından itibaren İTÜ yüksek lisans programı içinde şehircilik yüksek lisans eğitimine geçilmiş, 1982 yılında Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nün kuruluşu ile 1983 yılında şehir ve bölge planlaması lisans eğitimine başlanılmıştır. İTÜ'de bugün şehircilik eğitimi mimarlık lisans öğrencilerine şehircilik dersleri verilmesi, şehir ve bölge planlaması lisans eğitimi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı içerisinde Şehir Planlama, Şehirsel Tasarım, Bölge Planlama ve Peyzaj Planlama Programları'nda yüksek lisans ve doktora eğitimi şeklinde sürdürülmektedir. İTÜ'de mimarlıktan bağımsız bir planlama eğitimi girişimi, ve bu programla ilgili çalışmalar 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kurumu Kanunu'nun gerektirdiği düzenlemelerden çok önce başlatılmıştır. 1970'li yıllarda İTÜ içinde yer alan şehircilik birimleri lisans düzeyinde uzman plancı yetiştirecek öğretim politikalarının ve fakülte programının arayışı içine girmiş, uzun çalışmalar sonunda İTÜ Senatosu'nun 24 Haziran 1980 ve 16 Ekim 1980 tarihli kararları ile İTÜ'de Kent ve Bölge Planlama Fakültesi kurulması kararlaştırılmış, ancak süreç tamamlanmak üzere iken 2547 Sayılı Kanun uyarınca getirilen düzenleme ile ancak bölüm olarak teşkilatlanabilmiştir.

II.1. İTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI BÖLÜMÜ'NDE LİSANS EĞİTİMİ PROGRAMI

İTÜ Mimarlık Fakültesi içinde Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nün kuruluş kararı ile daha önce yapılmış tüm program seçenekleri ve diğer çalışmalar karşılaştırmalı bir tartışmaya açılmış ve bugün uygulanan öğretim planı hazırlanmıştır.

İTÜ Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nde, Türkiye'de hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve şehirleşme sürecine bağlı olarak ortaya çıkan kendine özgü dinamik yapısal nitelikler göz önüne alınarak plancıya verilecek bilgi birikiminin ne olması gerektiği konusunda yapılan geniş kapsamlı araştırmaların ve tartışmaların yönlendirdiği çalışmalar sonucunda "teknik üniversite anlayışı" çerçevesinde uzmanlaşma ve kurumsal yapı farklılıklarını yadsımayan bir lisans programı oluşturulmuştur. Programda ana amaç, öğrenciye rasyonel düşünme alışkanlığını aşılayacak, pekiştirecek, planlama sorunlarını genel bir sistem yaklaşımı çerçevesinde irdeleyecek, karar ve ilkelerin belirlenmesinde etkin rol oynayacak bir bilgilenme ve tasarım gücünün sağlanması olmuştur. İstanbul Teknik Üniversitesi'nin yapısı gereği araştırma ağırlıklı kuramsal bilgi birikiminin sağlanması yaklaşımı, temel ilkelerin başında yer almış ve programa bu yönde ağırlık verilmiştir.

Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nün Mimarlık Fakültesi içinde yer alması nedeniyle karar üretme yeteneğinin sağlanması, kuramsal bilgi birikiminin aktarılması yaklaşımı yanısıra bu ilişkiler sisteminin bilimsel yöntemlerle çözümlenmesi, verilen kararların mekâna yansıtılması ve uygulama aracı olan planların üretilmesi, tasarımın gerçekleştirilebilmesi ve yaratıcı gücün geliştirilmesi konularındaki uygulamalara özel önem verilmiştir. Planlamanın çok disiplinli bir çalışma alanı olduğu gerçeği benimsenerek program ilgili disiplinlerin önemini vurgulayacak ve katkısını tanımlayabilecek ders ve uygulamalarla desteklenmiştir. Şehir planlama ile ilişkili diğer disiplinlerle ilgili temel bilgilerin yoğun olarak işlendiği derslerde konunun karmaşık yapısı karşısında teknik elemanlarla diğer disiplin temsilcilerinin birlikte hangi yöntem ve tekniklerle çözüm arayabileceklerinin tartışma konusu yapılması öngörülmüş ve proje konularının da bu doğrultuda seçimi ve yönlendirilmesi ilkesi benimsenmiştir. Bu yaklaşımla aday plancıların bir çalışma grubu içindeki görevlerine ilişkin bilincin ve alışkanlığın verilmesi amaçlanmıştır. Program hem bir düşün adamı hem de memleket sorunlarını tanıyan ve hem de insan çevre ilişkilerini değerlendirebilen, sosyal, ekonomik, kültürel ve politik değer yargılarıyla genelden özele, özelden genele sorunları irdeleyebilen, araştırmacı, çağdaş, akılcı kararlar üretebilen, üretilen kararların tasarımı ile ilgili teknik bilgiye ve yaratma gücüne sahip plancı yetiştirmeyi amaçlayan değişik içerikteki ders ve değişik ölçeklerdeki uygulamalarla donatılmıştır.

Programda ilk yıllarda Matematik, Antropoloji, Şehir ve Çevre Jeolojisi, ölçme Tekniği, Bilgisayar Programlama, Mimarlık Bilgisi, Şehir Sosyolojisi, Şehir Mühendisliği gibi şehircilikle ilgili disiplinlere ilişkin kuramsal bilgi birikimine yönelik temel bilgiler yoğun olarak verilirken, sonraki yıllarda Ulaşım, Şehirsel Donatım, Planlama Teknikleri, Şehirsel Tasarım, Yerleşmeler ve İskân Politikası, Sanayi Alanları Planlaması, Şehir ve Çevre Hukuku, Şehirsel Koruma, Şehir Yenileme gibi meslek konularına ağırlık verilmekte, son yılda ise Kırsal Alanlar Planlaması, Yeni Şehir Politikaları, Bölge Planlaması ve Metropolitan Planlama gibi Bölge Planlama konularında yoğunlaşmaktadır.

Uygulama konuları da çevre düzeni ölçeğinden kentsel tasarım ölçeğine kadar değişmekte, bir şehir parçasından bir kent bütününe kadar uzanmaktadır. Biri diğerinin önkoşulu olan projelerde öğrencinin bilgilenmesinde anlatım tekniklerinden itibaren başlayan bir süreç içinde bir imar planı hazırlanmasına kadar genişleyen konulara yer verilmektedir. Yarıyıl projelerinde

- Şehircilik Proje I: Çizim Teknikleri - 1/25 000, 1/5000, 1/1000, 1/500, 1/200, 1/100, 1/50.
- Şehircilik Proje II: Alansal Analiz - 1/1000, 1/500.
- Şehircilik Proje III: Alansal Analiz Bölgesinde Sentez Denemesi, Meydan Düzenleme - 1/1000, 1/500.
- Şehircilik Proje IV: Zoning - Kentsel Bölgeleme - 1/5000, 1/1000.
- Şehircilik Proje V: Yerleşmeler, Zoning Alanı İçinden Bir İlkokul Yerleşme Birimi - 1/1000, 1/500.
- Şehircilik Proje VI: Koruma - Yenileme -1/1000, 1/500.
- Şehircilik Proje VII: Nazım imar Planı ve Uygulama İmar Planı Çalışması 1/5000, 1/1000, 1/500.
- Bitirme Ödevi: İmar Planı - 1/5000, 1/1000, 1/500, konularında ve ölçeklerinde çalışılmaktadır. Bütün bu proje çalışmaları analiz çalışmaları ile başlamakta, fotoğraf, açıklama raporu ve maket çalışmaları ile desteklenmektedir.

Programın tümünde şehir planlama ile ilgili ders (%24,5) ve uygulamalara (%26) yaklaşık %50, ilgili temel bilimler (%12), sosyal bilimler (%10,5), mimarlık (%10,5), mühendislik (%6), derslerine yaklaşık %40 oranında yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin program içinde %10.5 oranında yer alan seçme derslerle ilgi duydukları konulara yönelmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Programdaki derslerin yarıyıllara dağılımı ve ders saatleri ekteki ders planında görülmektedir (Ek 1, Şekil 1,2).

Öğrencilerin programdaki ders ve uygulamaların dışında öğrenimleri sırasında okul dışı mesleki uygulamaları izleyebilmeleri amacıyla ilgili kamu kuruluşlarında ve özel bürolarda 72 günlük yaz stajı yapmaları zorunluluğu getirilmiştir. Bölüm öğretim üyeleri tarafından yürütülen döner sermaye projelerinde de öğrenci katılımı olabildiğince sağlanmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerin mesleki bilgi ve görgülerini artırabilmek amacıyla öğrenim süresi içinde olanaklar ölçüsünde serbest veya ders ve uygulamalarla bağlantılı İstanbul içi ve dışı araştırma-inceleme gezileri yapılmakta ve her yıl son sınıf öğrencileri için bölümün öğretim elemanları denetiminde Anadolu'da 10-15 günlük teknik inceleme gezisi düzenlenmektedir. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek üzere ders dışı kültürel etkinliklerle bilgi ve görgülerinin artırılmasına da çalışılmakta, öğrencilerin başarılı çalışmalarının sergilenmesi yanısıra öğrenci ve öğretim üyelerinin katkısı ile çeşitli sergi, konferans ve dia gösterileri düzenlenmektedir.

II.2. İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ PROGRAMI İÇİNDEKİ ŞEHİRCİLİK DERS VE UYGULAMALARI

İTÜ'de Mimarlık Programı içindeki şehircilik ve ders uygulamaları öğrenimin dört yıla indirilmesi ve haftalık ders saatlerinin sınırlandırılması nedeni ile oldukça azaltılmış, beş yıllık mimarlık eğitimi programındaki 16 saatlik şehircilik projeleri 6 saate, 8 saatlik kuramsal şehircilik dersi de 4 saate indirilmiştir. Dördüncü yarıyıldaki dört saatlik şehircilik dersinde mimarlara gerekli olacağı düşünülen temel şehircilik bilgileri aktarılmakta ve şehir plancıları ile yapacakları ortak çalışmalardan örnekler verilmektedir. 5. yarıyıldaki 4 saatlik projede ise yeni bir yerleşme

alanında şehirselle düzenleme yaptırılmakta, 6. yarıyıldaki 2 saatlik projede de özellikli bir mevcut alanda planlama sorunlarının çözümüne yönelik uygulama yaptırılmaktadır. Ayrıca Mimarlık Bölümü içinde açılan seçme derslerle de şehircilik konularına ilgi duyan öğrencilere ek bilgiler verilmeye çalışılmaktadır.

II.3. İTÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI ANABİLİM DALI, YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA PROGRAMI

İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı içerisinde Şehir Planlama, Şehirselle Tasarım, Bölge Planlama ve Peyzaj Planlama olmak üzere dört program halinde sürdürülen yüksek lisans ve doktora eğitimi farklı ölçeklerde ve farklı konularda uzmanlaşma imkânı vermeye amaçlamaktadır.

Yüksek Lisans programlarına, programla ilgili görülen farklı disiplinlerden öğrenci alınmakta ve bu öğrencilere planlama sürecinde gerekli rolleri almalarını sağlayacak bir eğitim verilmeye çalışılmaktadır (Ek 2).

Farklı disiplinlerden gelen öğrencilere ilgili lisans eğitiminden kredisiz dersler aldırılarak eksik bilgilerin tamamlanması yoluna gidilmektedir. Yüksek Lisans eğitiminde yabancı dil olarak İngilizce zorunlu tutulmakta, yapılan sınavda yeterli başarı sağlayamayan öğrenciler bir yıl yabancı dil eğitimine tabi tutulmaktadır. Yüksek Lisans Programı'nda uygulanan ders planlarında zorunlu ve seçime bağlı dersler yer almaktadır. Dersler bir yarıyıl sürelidir. Öğrenciler öğrenim süresince toplam 6 saatlik İngilizce ders almak zorundadır. Öğrencinin her yarıyıldaki yazılabileceği yüksek lisans ders saati en çok 13, en az 8 saattir. Yüksek lisans öğrenimi boyunca alınması gereken toplam ders miktarı ise en az 20 saattir. Ders planlarındaki dersleri başarı ile tamamlayan öğrenci danışmanın önereceği bir konu üzerinde tez çalışmasına başlar. Tez çalışması en çok iki yarıyıl sürer; gerekli hallerde bir yarıyıl daha ek süre tanınır.

Doktora öğreniminde de yüksek lisans öğrenimine benzer bir süreç izlenir. Yabancı dil ve bilim sınavını kazanarak doktora öğrenimine devam etme hakkını kazanmış olan öğrenciler danışmanın önerisi ile gerekli dersleri alır ve teze başlamak üzere yeterlik sınavına girer. Yeterlik sınavını başaran öğrenci birbirini izleyen en az dört, en çok yedi yarıyıl içinde bir tez hazırlar. Bu tezin, bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme ve bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir.

III. DEĞERLENDİRME

Bildirinin bu bölümünde, İTÜ'deki planlama eğitimi, eğitime ilişkin sürdürülen araştırmalardan yararlanılarak öğrencilerin ve öğretim üyelerinin görüşlerine göre değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Bilindiği gibi eğitimi etkileyen önemli faktörlerden biri öğrenci niteliğidir. Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nde okuyan öğrencilerin niteliği Bölüm'de 1984 yılından beri Zeren ve Erkut tarafından sürdürülen, öğrencilerin başarı düzeyini etkileyen faktörleri değerlendirmeyi amaçlayan, araştırmanın (3) ön bulgularına göre yapılacaktır. Araştırmanın birinci bölümü birinci sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmaktadır. Üç dönemin toplam 153 birinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılan araştırmanın ön bulgularına göre öğrencilerin önemli bir bölümü klasik devlet

lisesi mezunudur. Her sınıfta 3-4 özel okul, Anadolu Lisesi, 2-3 Meslek Lisesi mezunu bulunmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre Şehircilik Bölümü'ne kaydolun öğrencilerin %90'ı lisede matematik dersine çok ilgi duyduklarını belirtmektedirler, öğrencilerin %50'si fen, %40'ı sanat derslerini severek çalışmaktadırlar. Edebiyat derslerine ilgi duyanların oranı %20, sosyal konuları sevenlerin oranı ise %10'dur.

Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'ne kaydolun öğrencilerin %63'ünü ilk girişte, %30'unu ikinci girişte şehircilik okumaya hak kazanmış, %7'sini ise üçüncü ya da dördüncü girişte başarılı olmuş öğrenciler oluşturmaktadır. Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'ne kaydolun öğrencilerin %4'ü başka fakültede kayıtlı iken tekrar sınava girerek şehirciliğe gelmiş öğrencilerden oluşmaktadır.

Üç sınıfta yapılan araştırmanın sonucuna göre;

Şehircilik mesleği Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü'nde okuyan öğrencilerin %15'inin ilk dört tercihi arasında yer almaktadır. Şehircilik mesleği öğrencilerin %30'unun beş-sekiz, %25'inin dokuz-oniki, %22'sinin onüç-onaltıncı tercihleri arasında bulunmaktadır, öğrencilerin %7'si ise şehircilik mesleğinin kaçınıcı tercihi olduğunu hatırlamamaktadır. Şehir ve Bölge Planlaması'nda okuyan öğrencilerin %70'inin ilk tercihinin tıp ve benzeri meslekler olduğu anlaşılmaktadır.

"Şehirciliğe nasıl yöneldiniz, tercih listenize neden yazdınız" sorusunu öğrencilerin %27'si meslek olarak amaçladığı için, %12'si aile ve çevre etkisi ile (mimar, şehirci yakını), %17'si puan sıralamasına göre, %30'u bilinçsiz olarak yazdığı, şeklinde cevaplandırmaktadırlar.

"Şehircilik Bölümü'nü kazandığınız andaki duygu ve düşünceleriz" sorusunu öğrencilerin %50'si memnun olduğu, %35'i memnun olmadığı, %10'u pek beklemediği bir sonuç olduğu, şeklinde açıklamaktadırlar (%5'i cevapsız).

Bu araştırma sonucunda şehircilikte okuyan öğrencilerin genellikle matematik ve fen derslerine ilgi duyduklarını, aslında tıp ve benzeri fakültelerde okumak istediklerini, şehirciliğin ancak %15'inin ilk dört tercihi arasında yer aldığını, ancak %27'sinin meslek olarak amaçladığını görüyoruz, öğrencilerin ancak %50'sinin Şehircilik Bölümü'nde okumaktan memnun olduğunu öğreniyoruz.

Zeren ve Erkut tarafından yürütülen araştırmanın ikinci bölümünde ise öğrenim sürecinin değerlendirilmesi amaçlanmakta ve diploma öğrencilerine bir anket uygulanmaktadır.

Mezun olan üç sınıf öğrencilerinin bir bölümü üzerinde (toplam 69 öğrenci) yapılan değerlendirmeye göre öğrenciler, öğrenim yaptığı bölümle ilgili şimdiki düşüncelerini %75 oranında şehircilik mesleğini benimsedikleri, şeklinde cevaplandırmaktadırlar. Mesleği benimseyenler arasında "tam istediğim bölüm" cevabını verenlerin oranı %30 tam istediğim bölüm değilse de benimsedim" cevabını verenlerin oranı %20, "istekli değildim, benimsedim" diyenlerin oranı ise %25'dir."Benimseyemedim" cevabını verenlerin oranı %5, bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise %20'dir.

Öğrenciler üniversite öğrenimi sırasında karşılaştıkları en önemli temel sorunlar olarak kitap ve malzeme sorununu, ekonomik sorunları, barınma sorununu ve okul dışı çalışma ortamına ilişkin sorunları göstermektedirler. Öğrencilerin %70'i aileleri ile birlikte kaldıklarını belirtmekte, diğerleri ise okul dışı çalışma ortamından yakınmaktadır, özellikle okul dışında çalışma ortamı uygun olmayan öğrenciler okul içinde kendilerine uygun çalışma düzeni sağlanmasını (sürekli masa, dolap, gece çalışma, vs.) istemektedirler.

Öğrencilerin %50'si ailesinin verdiği para ile öğrenimini sürdürürken %50'si çalışarak okumak zorunda olduğunu belirtmektedirler. Kitap, malzeme temini önemli sorun olarak belirtilmektedir.

Programa ilişkin görüşlerinde ise öğrenciler ezberden çok araştırmaya ve uygulamaya yönelik derslere ve görsel anlatımlı derslere, seminerlere ilgi duyduklarını belirtmektedirler. Alan araştırmasına yönelik ders saatlerinin ve proje saatlerinin artırılmasını, şehircilikle ilgili diğer disiplin derslerinin temel konularla ilişkisinin daha net kurulmasını istemektedirler. Ayrıca görerek öğrenmeyi ülke içi ve dışı destekli geziler düzenlenmesini eğitim sürecinde gerekli bulduklarını belirtmektedirler. Derslere uygulayıcı ve bürokrat davet edilmesini istemektedirler.

İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Ders Planı içindeki şehircilik ders ve uygulamaları konusunda öğrencilerin görüşlerini almak üzere Prof. Suher, Ar. Gör. Ocakçı tarafından 1987-1988 ders yılında 18 kişilik öğrenci grubu üzerinde yapılan bir başka ankete göre (4) öğrencilerin %88,9'u öğrenimleri boyunca aldıkları şehircilik ders ve projelerini süre yönünden yeterli bulmamaktadırlar. Öğrenciler şehircilik ders ve projelerinin daha yararlı olabilmesi için proje sayısı ve saati artırılmalı, öğrenci sayısı azaltılmalı, şehircilik projeleri, mimarlık projeleri ile ilgili yürütülmeli, şehircilik ders saatleri azaltılıp proje saatleri artırılmalı, eskiz sınavları on beş günde bir yapılmalı, öğrenci çalışmaları bir sempozyumda değerlendirilmeli, sergilenmeli, ders sonlarında tartışma için zaman ayrılmalı gibi öneriler getirmektedirler.

Ayrıca öğrencilerin önerileri olarak dersi ezberlemek zorunda kalmamaları, kentlerdeki mevcut ve olabilecek sorunların tartışılması, Dünya ve Türkiye'den uygulanan örneklerin tartışılması, derslere bürokratların çağırılması, mimari projelerde iki haftada bir jüri yapılması ve jüriye şehircilik hocalarının çağırılması, daha geniş kitlelere hitap edebilmek amacıyla sergi ve konferanslar düzenlenmesi, öğrenciler arasında yarışma açılması, projelerde KAKS ve TAKS gibi teknik uygulama konularına ağırlık verilmesi gibi konular saptanmıştır.

Bölümdeki öğretim üyelerinin, İTÜ Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü öğretim Planı, İTÜ Mimarlık Bölümü Şehircilik Ders ve Uygulamaları, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programlarındaki ders ve projelere ilişkin görüşlerinin alındığı bir başka araştırma sonucuna göre (5);

Şehircilik Lisans Eğitim programında uygulama-tasarım, temel ve teorik derslerin dağılımının %50 oranında olması uygun görülmektedir. Ancak şehircilikle ilgili diğer disiplinlere ilişkin derslerin şehir planlaması ile ilişkilerinin daha açıklıkla kurularak verilmesi gerektiği vurgulanmakta, bilim dalları arası bir alanda, alınan derslerin ve uygulamaların öğrenci formasyonundaki etkisini bütün olarak geliştirecek düzenlemelerin daha güçlendirilmesi istenmektedir.

Bitirme ödevine gelinceye kadarki 7 yarıyılık sürenin istenilen ürünü elde etme yönünde yeterli olmadığı, özellikle projeye yönelik uygulamaların bir miktar eksik kaldığı belirtilmektedir.

Ayrıca, öğrencilerin yüksek lisans programlarına yönelmelerine yardımcı olacak şekilde 6-7-8'inci yarıyıllarda seçme ders saatlerinin artırılması önerilmektedir.

Mimarlıkta verilen şehircilik derslerine ilişkin değerlendirmelerde ise verilen bilgiler mevcut saat kısıtlaması dikkate alınarak genellikle olumlu bulunmaktadır. Ancak yapılan değerlendirmelerde bu programda verilen dersler ile yapılan uygulamalar arasında birbirini izleme ve süre yönünden daha etkin bağlantıların kurulması gereği vurgulanmakta, 4 saatlik dersin iki yarıyla 2'şer saat bölünmesi, 2 saatlik projenin 4 saatlik projeden önce olması önerilmektedir.

Yüksek Lisans Programına ilişkin değerlendirmelerde ise farklı ölçeklerde ihtisaslaşma olanağını veren 4 ayrı programın bulunması yararlı görülmekte, yüksek lisans programına farklı disiplinlerden öğrenci alınması olumlu bulunmaktadır. Ancak bu öğrencilerin ortak projeler çerçevesinde rol almalarını sağlayacak stüdyo düzeninin daha işler hale getirilmesi yararlı görülmektedir.

Yüksek Lisans eğitiminde kredi sınırlaması nedeniyle alınan ders ve kredi adedi az bulunmakta, daha çok bilgi sağlamak için alınması gereken ders ve kredi miktarlarının artırılması yollarının aranması istenmekte ve projelerin tez danışmanları tarafından yaptırılması yerine ilgili proje grubu tarafından yaptırılması önerilmektedir. Öğretim üyelerinin bir bölümü de Yüksek Lisans programında İngilizce'nin zorunlu dil olmasını eleştirmekte, bir diğer yabancı dili çok iyi seviyede bilen öğrencilerin gereksiz yere mağdur olduğunu ileri sürmektedirler.

IV. SONUÇ

İTÜ'de Şehir ve Bölge Planlaması Eğitimi kapsamında yer alan Mimarlık Bölümü programı Şehircilik ders ve projelerinde, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü lisans eğitiminde ve İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı içinde Şehir Planlama, Şehirsel Tasarım, Bölge Planlama ve Peyzaj Planlama Dallarında uygulanan eğitim sürecinde dünyadaki eğilimlere ve ülke gerçeklerine uygun, İTÜ yaklaşımı çerçevesinde araştırma ve uygulama dengeli, kuramsal ve uygulamaya yönelik bilgi birikimini sağlamayı amaçlayan bir dizi program izlenmekte ve eğitime ilişkin sürdürülen araştırma ve değerlendirme çalışmaları ile daha da nitelikli meslek adamı yetiştirilme yolları aranmaktadır.

GÖNDERMELER

1. İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ŞEHİRCİLİK KÜRSÜSÜ TANITIM REHBERİ, 1972.
2. İTÜ'nün tarihçesi için bakınız: İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ 1984-1985, 1985-1986 KILAVUZU, İTÜ, 1985.
3. Nuran ZEREN , İTÜ'de Şehir ve Bölge Planlaması Eğitimi ve Eğitimi
Güliden ERKUT , Etkileyen Faktörler”, devam eden araştırma, İTÜ Mimarlık Fak., 1984.
4. Hande SUHER , İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Mehmet OCAKÇI, Mimarlık Bölümü Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü,
Lale BERKÖZ , Şehircilik Proje dersleri Çalışma örnekleri,
İSTANBUL'UN PROBLEM NOKTALARI VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI
İLE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI SEMPOZYUMU,11-12 Mayıs 1989,İTÜ,
İstanbul.
5. Nuran ZEREN , İTÜ'de Şehir ve Bölge Planlaması Eğitiminin
Güliden ERKUT , Değerlendirilmesi, devam eden araştırma, İTÜ Mimarlık Fak., 1989.

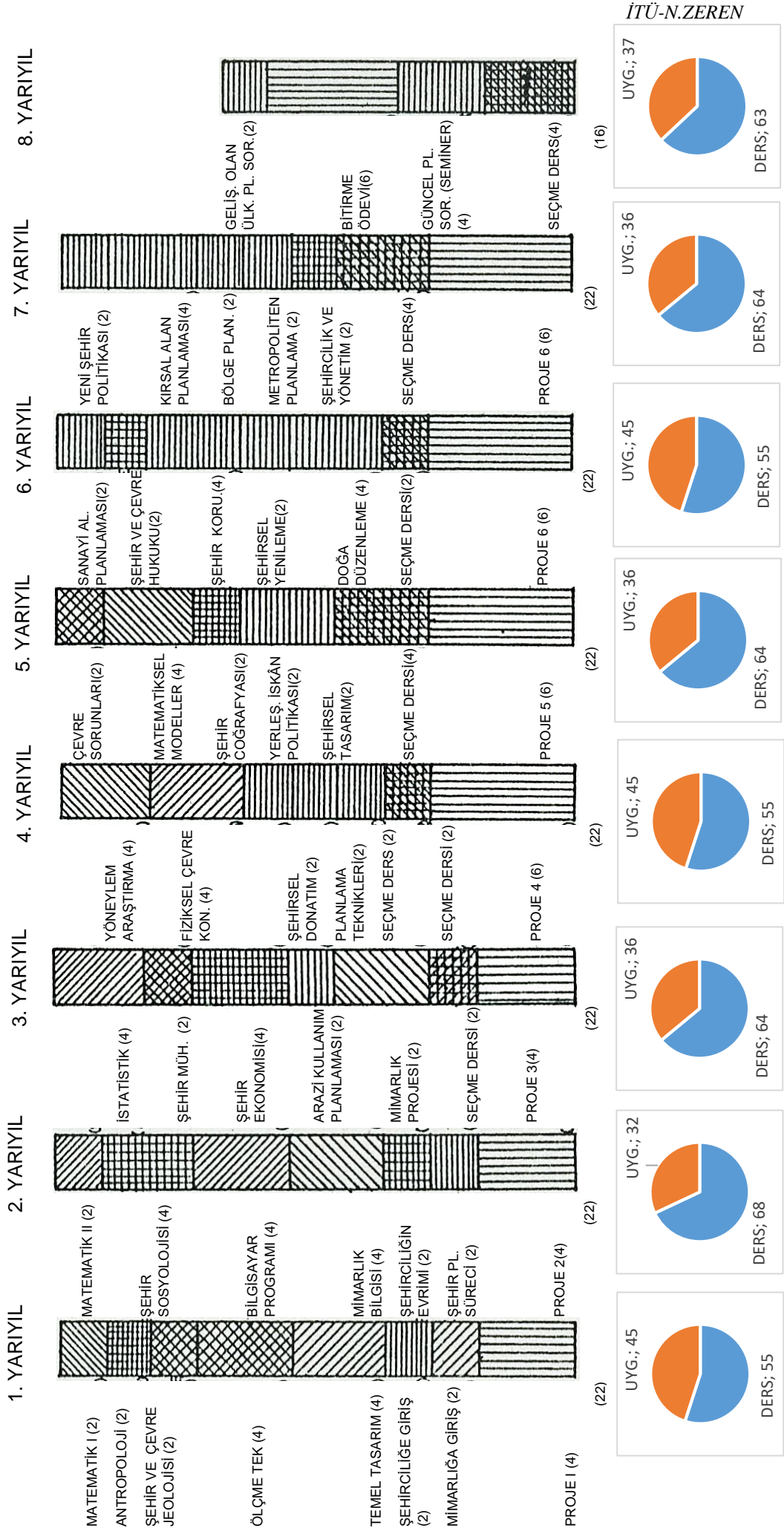
Ek-1

İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ - ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI BÖLÜMÜ
ŞEHİRCİLİK LİSANS ÖĞRETİM PLANI

<u>I. YARIYIL</u>		<u>II. YARIYIL</u>	
Matematik I	2+0	Matematik II	2+0
Antropoloji	2+0	Şehir Sosyolojisi	4+0
Şehir ve Çevre Jeolojisi	2+0	Bilgisayar ve Programlama	3+1
Ölçme Tekniği	2+2	Mimarlık Bilgisi	2+2
Temel Tasarım	0+4	Şehirciliğin Evrimi	2+0
Şehirciliğe Giriş	2+0	Şehir Planlama Süreci	2+0
Mimarlığa Giriş	2+0	Proje II	1+3
Proje I	1+3		
	<hr/>		<hr/>
	13+9=22		16+6=22
<u>III. YARIYIL</u>		<u>IV. YARIYIL</u>	
İstatistik	4+0	Yöneylem Araştırması	2+2
Şehir Mühendisliği	2+0	Fiziksel Çevre Kontrolü	2+2
Şehir Ekonomisi	4+0	Şehirselleştirme	2+0
Arazi Kullanış Planlaması	2+0	Ulaşım	2+0
Mimarlık Projesi	1+3	Planlama Teknikleri	2+0
Seçme Ders	2+0	Seçme Ders	2+0
Proje III	1+3	Proje IV	2+4
	<hr/>		<hr/>
	16+6=22		14+8=22
<u>V. YARIYIL</u>		<u>VI. YARIYIL</u>	
Çevre Sorunları	2+0	Sanayi Alanları Planlaması	2+0
Matematiksel Modeller	2+2	Şehir ve Çevre Hukuku	2+0
Şehir Coğrafyası	2+0	Şehirselleştirme	2 + 2
Yerleşmeler-iskân Politikası	2 + 0	Şehirselleştirme	2+0
Şehirselleştirme	2 + 0	Doğa Düzenleme	2 + 2
Seçme Ders	4 + 0	Seçme Ders	2 + 0
Proje V	2 + 4	Proje VI	2 + 4
	<hr/>		<hr/>
	16+6=22		14+8=22
<u>VII. YARIYIL</u>		<u>VIII. YARIYIL</u>	
Yeni Şehir Politikası	2 + 0	Gelişmekte Olan ülkelerde Planlama Sorunları	2+0
Kırsal Alanlar Planlaması	4 + 0	Bitirme ödevi	0+6
Ülke ve Bölge Planlaması	3+0	Güncel Planlama Sorunları(Seminer)	4 + 0
Metropolitan Planlama	3+0	Seçme	4 + 0
Şehircilik ve Yönetim	2 + 0		
Seçme Ders	2+0		
Proje VII	2+4		
	<hr/>		<hr/>
	18+4=22		10+6=16
<u>PROJELER</u>		<u>KONULAR</u>	
5. Yarıyıl Projesi		Toplu Konut Yerleşme Planlaması	
6. Yarıyıl Projesi		Eskimiş Bir Şehir Parçasında Yenileme Projesi	
7. Yarıyıl Projesi		Bir Şehir İmar Planı	

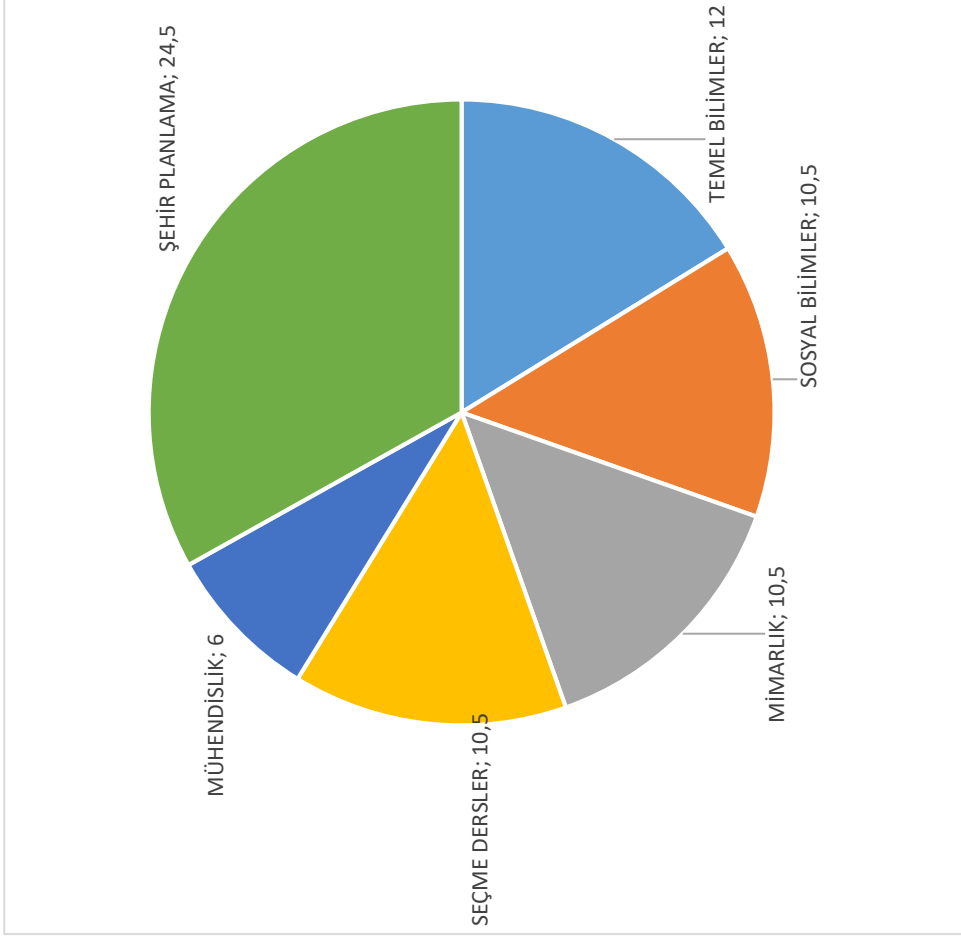
İ.T.Ü. MİMARUK FAKÜLTESİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI BÖLÜMÜ

ŞEKİL-1

İ.T.Ü. MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI BÖLÜMÜ

ŞEKİL-2

İTÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS ÖĞRETİM PLANI ŞEHİR PLANLAMA PROGRAMI

KIŞ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Uygulamalı İstatistik
Proje I (Alansal Analiz ve Zoning)
Planlama Kuramı

YAZ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Proje 2 (Şehir Planlama)

SEÇİMLİ DERSLER

- Rekreasyon Planlaması
- Arazi Kullanıma Ekonomisi
- Şehirleşme ve Göç
- Şehir Hukuku Uygulamaları
- Advanced Planning Techniques
- Arazi Kullanımının Belirleyicileri
- Yerleşim Tasarımında Güneş Işınımı Etkisinin Optimizasyonu
- Land Use and Transportation Planning
- Yerleşme ve Çevre İlişkileri
- Fiziksel Çevre Etkenleri ve Yerleşme Dokusu İlişkileri
- (Tarihsel Çevre) Koruma Politikaları

SEÇİMLİ DERSLER

- Planlama Politikaları
- Housing Policy
- Urban Decay
- Şehir Yönetimi Uygulamaları
- Şehirsel Büyüme
- Planlama için Bilim Felsefesi
- Kentsel Peyzaj Planlaması
- Arazi Kullanım ve Ulaşım Ekonomisi
- Konut ve Yerleşim Yeri Sağlığı
- Şehir Planlamada Uygulama Sorunları
- Yerleşme ve Toplum Yapısı

ŞEHİRSEL TASARIM PROGRAMI

KIŞ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Uygulamalı İstatistik
Proje I (Şehirsel Tasarım Projesi)
Şehirsel Tasarım Kuramı I

YAZ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Proje 2 (Şehirsel Tasarım Projesi)
Şehirsel Tasarım Kuramı II

SEÇİMLİ DERSLER

- Meteorolojik Verilerin Mimarlık ve Şehircilik Uygulamalarında Kullanılması
- Şehirsel Arazi Kullanımı
- Görsel Analiz Teknikleri
- Mekân Tasarımında Bitkisel Elemanların Kullanılması
- Tarihsel Çevre Değerlendirilmesi
- Housing Design
- Güneş Işınımı ve Yerleşme Dizaynı
- Yerleşme Dizaynında İklim ve Enerji Etkileri
- Urban Pattern

SEÇİMLİ DERSLER

- Culture and Urban Form
 - Merkezi İş Alanı ve Şehir Merkezi Planlaması
 - Gelişmekte Olan ülkelerde Şehirsel Yenileme Yöntemleri
 - Şehirsel Yoğunluk Bölgelerinde Planlama Sorunları
 - Urban Conservation Case Studies
 - Bilgisayarla Şehirsel Tasarım
 - Yerleşme Dokusunda İklimsel Performans Değerlendirmesi
-

BÖLGE PLANLAMA PROGRAMI

KIŞ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Uygulamalı İstatistik
Advanced Planning Techniques

SEÇİMLİ DERSLER

- Location Theory
- Bölgesel Ulaşım Politikaları
- Metropolitan Yönetimler
- Şehirsal Sistemler
- Mühendislik Ekonomisi
- Bölge Planlamada Gelişme Aksları

YAZ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Bölgesel Analiz Yöntemleri
Proje (Bölge Planlama Projesi)

SEÇİMLİ DERSLER

- Planlama İçin Bilim Felsefesi
- Urban and Regional Research Methodology
- Ekolojik Sistemler Analizi
- Development Planning
- Kalkınma Planları ve Bölge Planlaması

PEYZAJ PLANLAMA PROGRAMI

KIŞ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Uygulamalı İstatistik
Proje I (Konut Çevresi Düzenlemesi)
Peyzaj Planlama

SEÇİMLİ DERSLER

- Şehirsal Mekân Tasarımı
- Peyzaj Sanatı Tarihi
- Landscape Construction and Equipment
- Bitki Materyali
- Toprak Bilgisi
- Peyzaj Ekolojisi

YAZ YARIYILI ZORUNLU DERSLERİ

Peyzaj Planlama Teknikleri
Proje 2 (Açık Alan Planlaması)

SEÇİMLİ DERSLER

- Bitki Kompozisyonu
 - Environmental Problems
 - Ağaçlandırma ve Dikim Teknikleri
 - Çevre Hukuku
 - İnsan ve Çevre İlişkileri
-